

ANALIZA GOSPODARCZA DOLNEGO ŚLĄSKA

DIAGNOZA NR 4. INFORMACJE OGÓLNE O REGIONIE

„Analiza Gospodarcza Dolnego Śląska realizowana w ramach projektu Promocja Dolnego Śląska w kraju i za granicą w obliczu zmian w gospodarce światowej na podstawie umowy o dofinansowanie nr RPDS.01.04.01-02-0002/20-00 z dnia 25.11.2020 r. w ramach RPO WD 2014-2020.

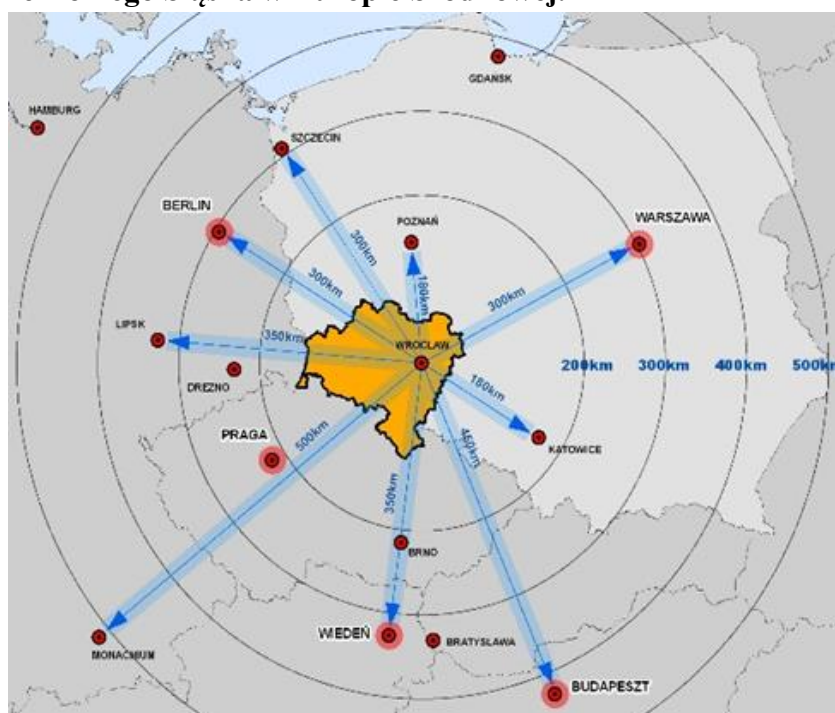
Spis treści:

4.1. Położenie fizyczno-geograficzne województwa dolnośląskiego	3
4.2. Sieć osadnicza	5
4.3. Konkurencyjność gospodarki i atrakcyjność inwestycyjna wynikająca z położenia województwa dolnośląskiego.....	6
4.4. Powiązania społeczno-gospodarcze z sąsiednimi regionami w Czechach oraz Niemczech..	8

4.1. Położenie fizyczno-geograficzne województwa dolnośląskiego

Dolny Śląsk jest regionem położonym w południowo-zachodniej części Polski. Od północy graniczy z województwem wielkopolskim i lubuskim, od wschodu z województwem opolskim, natomiast południowa i zachodnia granica regionu jest granicą Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Czeską i Republiką Federalną Niemiec. Peryferyjne położenie regionu względem stolicy kraju stanowią równocześnie atut, biorąc pod uwagę lokalizację w Europie. W stosunkowo niedużej odległości od stolicy Dolnego Śląska Wrocławia położonych jest kilka europejskich stolic. W linii prostej Wrocław jest położony 301 km od Warszawy, 217 km od Pragi oraz 295 km od Berlina. W odległości około 330 km od stolicy Dolnego Śląska są zlokalizowane Wiedeń i Bratysława.

Mapa 1. Położenie Dolnego Śląska w Europie Środkowej.

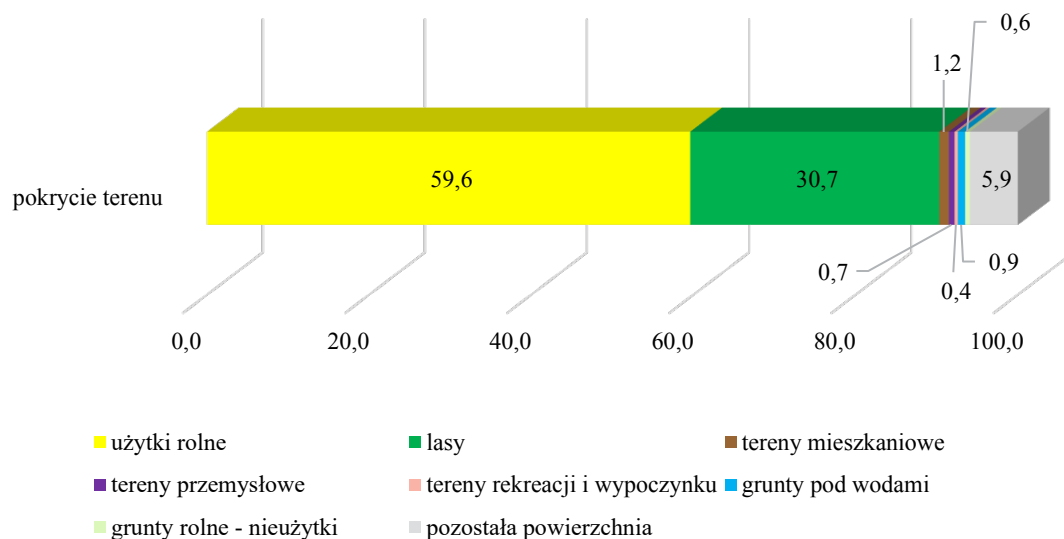

Źródło: Opracowanie IRT.

Pod względem **uksztaltowania terenu i budowy geologicznej** obszaru, Dolny Śląsk jest regionem różnorodnym, na co wpływ miała przede wszystkim skomplikowana wielofazowa ewolucja geologiczna obszaru, trwająca od górnego proterozoiku po czwartorzęd. Zróżnicowana aktywność tektoniczna w przeszłości jest przyczyną jej obecnego mozaikowego charakteru, który dziś można obserwować jako dużą różnorodność form krajobrazowych i ukształtowania terenu Dolnego Śląska. Na południu mamy do czynienia z drugim największym w kraju (po Karpatach) pasmem górskim, jakimi są Sudety wraz z Przedgórzem Sudeckim, z charakterystycznymi wzniesieniami Śnieżki, Masywu Śnieżnika czy Szczelińca Wielkiego. Na północy krajobraz jest nizinny (Nizina Śląsko-Łużycka, Nizina Śląska, Obniżenie Milicko-Głogowskie), ograniczony pasem wzniesień morenowych związanych ze zlodowaceniem środkowopolskim (Wzgórze Trzebnickie oraz Wzgórze Twardogórskie). Duża różnorodność krajobrazowa wiąże się także z bogactwem przyrodniczym. Ponadto skomplikowana historia regionu, który w przeszłości należał do kilku państw, przyczyniła się do występującego bogactwa kulturowego, m.in. w postaci zabytkowych budynków, zamków i pałaców oraz obiektów przemysłowych i technicznych. Szerzej zagadnienia dotyczące walorów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego zostaną omówione w dalszej części analizy.

Powierzchnia województwa dolnośląskiego w 2019 roku wynosiła 19 947 km², stanowiąc tym samym 6,8% powierzchni Polski. Niemal 60% stanowiły użytki rolne, a lasistość Dolnego Śląska była na poziomie 30,7%. Powierzchnia terenu przeznaczona pod zabudowę mieszkaniową stanowiła 1,2% jego ogólnej powierzchni.

Wykres 1 Pokrycie terenu województwa dolnośląskiego (%) [2019].

Źródło: Opracowanie IRT na podstawie GUS.

Osią hydrograficzną Dolnego Śląska jest Odra, która w granicach województwa posiada liczne dopływy biorące swój początek w Sudetach: Nysa Kłodzka, Bóbr, Kaczawa, Bystrzyca i Nysa Łużycka oraz dopływy nizinne – Oława, Ślęza, Widawa i Barycz. Na system wód powierzchniowych województwa oprócz rzek składa się również 19 dużych wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych, stawy (ponad 1700 obiektów) i zbiorniki małej retencji (ok. 200 zbiorników o powierzchni zalewu ponad 1 ha i wiele mniejszych). Do dużych zbiorników retencyjnych (o powierzchni zalewu od 51 do 905 ha) należą: Mietków, Słup, Topola, Kozielno (na granicy z woj. opolskim), Pilchowice, Bukówka, Sosnówka, Leśna, Złotniki, Dobromierz i Lubachów. Największe zespoły stawów występują w dorzeczu Baryczy (Stawy Milickie), Szprotawy (Stawy Przemkowskie, rejon Chocianowa, Chojnowa i Kunic), w Borach Dolnośląskich oraz Kotlinie Jeleniogórskiej. Łącznie pod wodami (stawy, rowy, wody powierzchniowe płynące i stojące) znajduje się w województwie ok. 0,9% jego obszaru.

Klimat Dolnego Śląska, podobnie jak w większej części Polski, wykazuje cechy klimatu umiarkowanie ciepłego przejściowego. Oznacza to dość łagodne zimy i niezbyt upalne lata, a także możliwość występowania w ciągu całego roku dość zróżnicowanych stanów pogody. Opady występują tutaj w różnych porach roku, a roczne amplitudy temperatur powietrza nie przekraczają ok. 20°C. Charakterystyczne są ciepłe i wilgotne wiosny, ciepłe i w przewadze suche lata, a także chłodne i wilgotne jesienie oraz zimy z możliwymi opadami śniegu. Łagodne cechy klimatu przekładają się na długość okresu wegetacyjnego, czyli czasu, kiedy rośliny mogą się rozwijać ze względu na dostateczną ilość wilgoci i ciepła. W nizinnej części regionu wynosi on nawet do ponad 220 dni w roku, co jest jedną z najwyższych wartości w całej Polsce i stanowi korzystne uwarunkowanie przyrodnicze rozwoju rolnictwa.

4.2. Sieć osadnicza¹

Dolny Śląsk jest jednym z najbardziej zurbanizowanych województw w Polsce. Zamieszkuje go ponad 2,9 mln osób, z czego 68,4% stanowi ludność miejska. Pod względem liczby mieszkańców jest to 5 region w Polsce, a średnia gęstość zaludnienia w 2019 roku osiągnęła poziom 145 osób/km. Sieć osadniczą regionu tworzy 91 miast oraz 2 528 miejscowości wiejskich, w tym 2 330 sołectw. Pod względem administracyjnym region tworzy 26 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu (Wrocław, Legnica, Jelenia Góra oraz Wałbrzych) oraz 169 gmin. Stolicą regionu jest liczący 643 tys. mieszkańców **Wrocław**. Czwarte pod względem liczby ludności miasto w Polsce. To historyczne miasto jest ważnym ośrodkiem akademickim, ekonomicznym, a także i turystycznym. Wrocław jest również jednym z największych ośrodków kulturalnych i intelektualnych w Polsce, z wielowiekową tradycją, połączeniem nowoczesności z tradycją. Miasto rozpoznawalne w Europie, atrakcyjne dla lokalizacji inwestycji zagranicznych. Silnie oddziałujące na powiązaną z nim funkcjonalnie strefę zewnętrzną oraz ośrodki bliskiego sąsiedztwa. Pozostałe największe i ważne miasta Dolnego Śląska to – Wałbrzych, Legnica oraz Jelenia Góra, były miasta wojewódzkie, obecnie mające status miast na prawach powiatu. Po likwidacji województw pełnią one pomocniczą rolę administracyjną województwa. Podobnie jak w przypadku miasta wojewódzkiego, obserwuje się tu zwiększony ruch migracji ludności oraz natężenie ruchu związanego z dojazdami do pracy, szkół i usług. Są to miasta, które odznaczają się dużym potencjałem demograficznym i stanowią duże rynki pracy. Dostarczają one wysokiej jakości usług dla otaczających terenów oraz wspierają procesy rozwoju na poziomie regionalnym²:

Wałbrzych – drugie co do wielkości miasto w województwie dolnośląskim, liczące ponad 111 tys. ludności. Położone w południowej jego części, w pobliżu granicy z Czechami. Dawniej bardzo ważny i potężny ośrodek górniczo-przemysłowy Dolnego Śląska. Dziś jest miastem o funkcjach przemysłowo-handlowo-usługowych z rozwijającymi się funkcjami ośrodka turystycznego.

Legnica – miasto liczące blisko 100 tys. mieszkańców, trzecie co do wielkości miasto Dolnego Śląska. Położone w środkowej części województwa dolnośląskiego, na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych – autostrady A4 oraz drogi krajowej nr 3, blisko granicy z Niemcami (ok. 90 km) i Czechami (ok. 70 km). Pełni rolę regionalnego ośrodka usługowego oraz centrum administracyjnego i kulturalnego. Legnickie przedsiębiorstwa specjalizują się w handlu hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów.

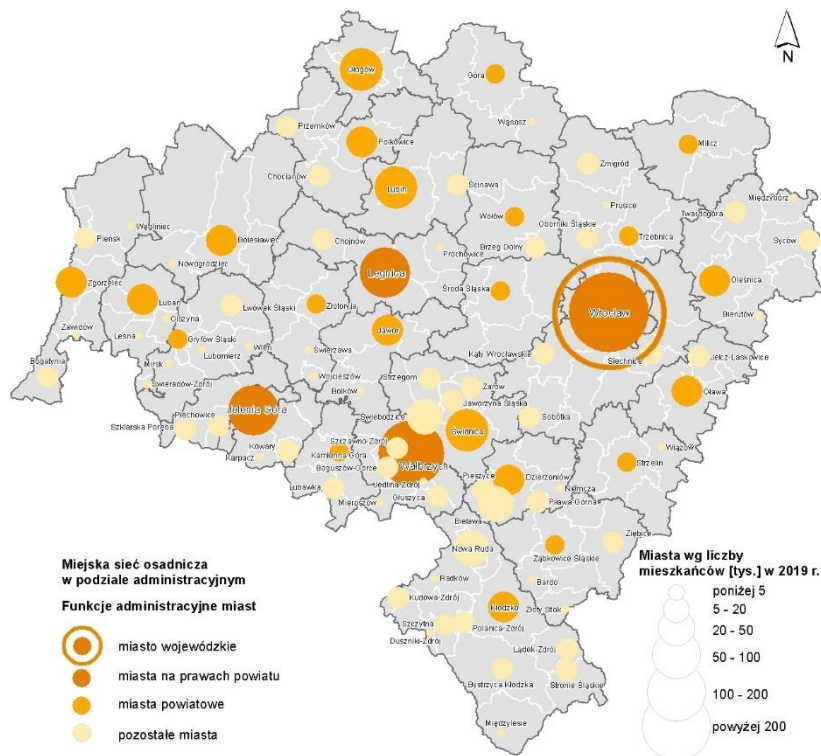
Jelenia Góra – miasto liczące ponad 79 tys. ludności, położone w południowo-zachodniej części województwa w Kotlinie Jeleniogórskiej u podnóża Karkonoszy, ściśle przez to związana z turystyką. Działają tu również nowoczesne i stabilne ekonomicznie przedsiębiorstwa powiązane z przemysłem farmaceutycznym, papierniczym oraz tworzyw sztucznych.

Ważną rolę w regionie odgrywają również mniejsze miasta powiatowe. Są to ośrodki, które pełnią w przestrzeni województwa funkcje równoważenia rozwoju, w szczególności ze względu na możliwość zapewnienia odpowiedniego dostępu do podstawowych usług publicznych. Dysponują z reguły mniejszym, potencjałem demograficznym i koncentracją miejsc pracy, kształtując jednak swe własne, specyficzne funkcje. Należą do nich: Bolesławiec, Dzierżoniów, Głogów, Góra, Jawor, Kamienna Góra, Kłodzko, Lubań, Lubin, Lwówek Śląski, Milicz, Oleśnica, Oława, Polkowice, Strzelin, Środa Śląska, Świdnica, Trzebnica, Wołów, Ząbkowice Śląskie, Zgorzelec i Złotoryja.

¹ Stan na 31.12.2019 r., wg danych GUS.

² Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego 2030.

Mapa 2. Sieć osadnicza Dolnego Śląska [2019].

Źródło: Opracowanie IRT na podstawie GUS.

4.3. Konkurencyjność gospodarki i atrakcyjność inwestycyjna wynikająca z położenia województwa dolnośląskiego

Na konkurencyjność gospodarki i atrakcyjność inwestycyjną regionów, w tym Dolnego Śląska wpływa bardzo szerokie spektrum czynników. Jednym z nich jest położenie geograficzne. W przypadku województwa dolnośląskiego korzystnym aspektem w tym względzie jest m.in. sąsiedztwo z Republiką Federalną Niemiec oraz Republiką Czeską oraz stosunkowo nieduża odległość europejskich stolic.

Najważniejszą międzynarodową arterią drogową na Dolnym Śląsku jest autostrada A4 (E40), będąca częścią III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego. Stanowi ona najważniejszy równoleżnikowy szlak drogowy południowej Polski biegnący od granicy z Ukrainą do granicy z Niemcami. Do innych ważnych dróg o znaczeniu międzynarodowym na obszarze Dolnego Śląska należą: droga krajowa nr 18 (E36), mająca być w przyszłości dostosowana na całej długości do parametrów autostrady, stanowiąca dogodne połączenie pomiędzy Wrocławiem i Berlinem, droga krajowa nr 3 i droga ekspresowa S3 (E65) łącząca Dolny Śląsk od północy z portami w Szczecinie i Świnoujściu i dalej poprzez przeprawę promową ze Szwecją oraz od południa z krajami Europy Południowej, droga krajowa nr 8 (na części swojego przebiegu stanowi ona autostradę A8 i drogę ekspresową S8), zapewniająca skomunikowanie województwa dolnośląskiego z Czechami oraz z krajami bałtyckimi (Litwa, Łotwa, Estonia) i poprzez przeprawę promową z Finlandią.

Istotną rolę odgrywają także przebiegające przez obszar Dolnego Śląska linie kolejowe o międzynarodowym znaczeniu. Należą do nich: linia kolejowa E 30 o równoleżnikowym przebiegu

zbliżonym do autostrady A4 łącząca Ukrainę z Niemcami oraz linie kolejowe E 59 i stanowiąca jej odgałęzienie CE-59 o znaczeniu towarowym, które przebiegają południkowo łącząc Skandynawię i zespół portów Szczecin-Świnoujście z położonymi na południe od Polski krajami Europy Środkowej oraz Bałkanami. Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonują są również terminale intermodalne zlokalizowane przy liniach kolejowych w Brzegu Dolnym (linia kolejowa nr 237), Kątach Wrocławskich (linia kolejowa nr 274), Siechnicach (linia kolejowa nr 277) i Wrocławiu (linia kolejowa nr 292). Wrocław należy do największych w Polsce węzłów kolejowych zarówno w przypadku transportu pasażerskiego jak i towarowego.

Przez województwo dolnośląskie przebiega również Odrzańska Droga Wodna będąca śródlądowym szlakiem żeglugowym zapewniającym połączenie Dolnego Śląska z Górnym Śląskiem oraz portami w Szczecinie i Świnoujściu. Poprzez kanały Odra-Sprewa oraz Odra-Hawela jest ona włączona w europejski system śródlądowych dróg wodnych.

W odniesieniu do transportu lotniczego należy wspomnieć, że według danych Urzędu Lotnictwa Cywilnego z 2019 roku port lotniczy Wrocław-Strachowice uplasował się na 5. miejscu w Polsce pod względem liczby obsłużonych pasażerów. Wrocławski port lotniczy zajął we wspomnianym roku także 5. miejsce w przypadku obsłużonego *cargo on board*.

W niniejszym podrozdziale zostały przedstawione wybrane statystyki dotyczące konkurencyjności gospodarki i atrakcyjności inwestycyjnej, których wysokie wartości są zapewne częściowo związane z korzystnym położeniem województwa oraz wynikającym z niego międzynarodowym powiązaniem społeczno-gospodarczym regionu.

- Nakłady inwestycyjne w 2019 roku w województwie dolnośląskim wyniosły 33 611,2 mln zł, co stanowiło 10,5% nakładów inwestycyjnych poniesionych w Polsce. Jedynie w województwie mazowieckim i śląskim wartość nakładów inwestycyjnych była wyższa. W województwie dolnośląskim aż 82,1% nakładów inwestycyjnych zostało poniesionych przez sektor prywatny, co stanowiło najwyższą wartość w kraju, przewyższającą średnią krajową o 15,8 p.p. Dolny Śląsk charakteryzował się również najwyższą wartością nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w sektorze prywatnym w stosunku do PKB na tle wszystkich województw. Ich wartość wyniosła 11,8% i była o 2,6 p.p. wyższa od średniej krajowej. Strukturę nakładów inwestycyjnych w województwie dolnośląskim, w którym dominuje sektor prywatny należy uznać za bardzo korzystną na tle pozostałych polskich województw.
- W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość poniesionych nakładów inwestycyjnych na Dolnym Śląsku w 2019 roku ukształtowała się na poziomie 11 590 zł, przewyższając średnią krajową o 3 229 zł. Wyższa wartość nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca została odnotowana jedynie w województwie mazowieckim (13 477 zł). Udział nakładów inwestycyjnych w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego w stosunku do nakładów inwestycyjnych w 2019 roku wyniósł w województwie dolnośląskim 48,0% przewyższając średnią wartość dla Polski o 17,5 p.p. i ustępując pod tym względem jedynie województwu mazowieckiemu (49,2%).
- Według danych z 2019 roku w województwie dolnośląskim do rejestru REGON było wpisanych 1 320 podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności. Była to wartość wyższa od średniej krajowej o 145 podmiotów, która uplasowała region na 3. miejscu w Polsce. Wyższymi wartościami odznaczały się jedynie województwo mazowieckie (1 576 podmiotów/10 tys. mieszkańców) i zachodniopomorskie (1 345). W województwie dolnośląskim w 2019 roku funkcjonowało 2 195 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego, co stanowiło 8,7% wszystkich tego typu podmiotów w Polsce. Większa ich liczba prowadziła działalność jedynie w województwie mazowieckim (9 771) i śląskim (2 289). Wskaźnik ukazujący liczbę podmiotów

z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców osiągnął w 2019 roku w województwie dolnośląskim wartość 7,6 podmiotu/10 tys. mieszkańców i był o 1,0 podmiot wyższy w odniesieniu do średniej krajowej. Dolny Śląsk uplasował się pod tym względem na 3. miejscu w kraju za województwem mazowieckim (18,0 podmiotów/10 tys. mieszkańców) i zachodniopomorskim (7,7).

- Wartość kapitału zagranicznego w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w województwie dolnośląskim w 2019 roku wyniosła 22 433,6 mln zł stanowiąc 10,2% wartości krajowej. Dolny Śląsk zajął pod tym względem 4. miejsce w kraju za województwami: mazowieckim (98 485,8 mln zł), wielkopolskim (25 279,3 mln zł) i śląskim (25 127,6 mln zł). Na Dolnym Śląsku kapitał zagraniczny w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w 2019 roku wyniósł 12 944 zł przewyższając jednocześnie średnią krajową o 3 353 zł. Wyższą wartość odnotowano jedynie w województwie mazowieckim (30 792 zł). Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w województwie dolnośląskim wyniosły w 2019 roku 15 267,8 mln zł. Stanowiło to aż 18,1% wartości ogólnokrajowej. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego osiągnęły wartość 5 264,5 zł. Była to najwyższa wartość wśród polskich województw, przewyższająca średnią krajową o 3 068,4 zł.
- Dane dotyczące wartości niemieckiego kapitału w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego również potwierdzają silną pozycję województwa dolnośląskiego na tle pozostałych województw biorąc od uwagę zagraniczne inwestycje. W 2019 roku jego wartość dla Dolnego Śląska wyniosła 6 814,4 mln zł plasując region na 3. pozycji w Polsce za województwem mazowieckim (9 248,4 mln zł) i wielkopolskim (8 366,6 mln zł), stanowiąc jednocześnie 19,7% wartości ogólnopolskiej.
- W odniesieniu do atrakcyjności inwestycyjnej Dolnego Śląska należy również wspomnieć o specjalnych strefach ekonomicznych (SSE) stanowiących ważny element gospodarczego krajobrazu regionu. Strefy te pełnią bardzo istotną rolę w przyciąganiu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Obecnie w województwie dolnośląskim zlokalizowane są siedziby trzech SSE. Są to: Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna "INVEST - PARK", Kamiennogórska SSE Małej Przedsiębiorczości oraz Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (LSSE). Ponadto na obszarze województwa dolnośląskiego jest zlokalizowana podstrefa Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, której siedziba mieści się poza regionem. Szerzej specjalne strefy ekonomiczne zostały opisane w diagnozie 7.

Przedstawiony powyżej przegląd zagadnień dotyczących konkurencyjności gospodarki oraz atrakcyjności inwestycyjnej województwa dolnośląskiego potwierdza silną pozycję regionu w tym względzie. Położenie Dolnego Śląska oraz związane z nim atuty są ważnymi elementami wpływającymi na jego atrakcyjność oraz dobrą sytuację gospodarczą na tle innych polskich województw.

4.4. Powiązania społeczno-gospodarcze z sąsiednimi regionami w Czechach oraz Niemczech

Województwo dolnośląskie, położone w południowo-zachodniej Polsce, graniczy od zachodu z Republiką Federalną Niemiec oraz od południa z Republiką Czeską. Dolny Śląsk posiada wspólną granicę z niemieckim krajem związkowym Saksonią ze stolicą w Dreźnie. Z kolei wzdłuż granicy z Czechami województwo dolnośląskie sąsiaduje z czterema czeskimi krajami samorządowymi, od zachodu są to kraje: liberecki, hradecki, pardubicki i ołmuniecki. Powiązania z sąsiednimi regionami

są zapewnione m.in. poprzez trasy drogowe oraz linie kolejowe o międzynarodowym znaczeniu. Wśród tras drogowych są to: autostrada A4 (E40) łącząca Dolny Śląsk z Saksonią, droga ekspresowa S3 i droga krajowa nr 3 (E65) pomiędzy województwem dolnośląskim a krajem libereckim oraz droga krajowa nr 8 (E261) zapewniająca połączenie Dolnego Śląska z krajem hradeckim. Część z wymienionych dróg była ważnymi trasami komunikacyjnymi już w czasach średniowiecznych, co świadczy o stałości wybranych kierunków powiązań społeczno-gospodarczych Dolnego Śląska na przestrzeni wieków. Obecnie szczególnie duże znaczenie gospodarcze można przypisać autostradzie A4, w pobliżu której powstało wiele inwestycji gospodarczych. Przykładem w tym względzie może być węzeł bielański położony na południe od Wrocławia stanowiący ważne centrum handlowo-usługowe i logistyczno-produkcyjne regionu. Do międzynarodowych tras kolejowych łączących bezpośrednio województwo dolnośląskie z sąsiednimi regionami w Niemczech i Czechach zalicza się linie kolejowe E30 oraz E59 i C-E59.

Zapoczątkowane ponad 30 lat temu przemiany ustrojowe i gospodarcze w Europie Środkowej i Wschodniej zainicjowały procesy, które doprowadziły do dynamicznego rozwoju powiązań społeczno-gospodarczych Dolnego Śląska z sąsiednimi regionami. Po transformacji ustrojowej i gospodarczej z przełomu lat 1980. i 1990. kolejnymi wydarzeniami mającymi istotny wpływ na współpracę międzynarodową i transgraniczną było przystąpienie Polski i Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz do strefy Schengen w roku 2007. Współcześnie część obszaru województwa dolnośląskiego jest objęta działalnością dwóch euroregionów – Nysa oraz Glacensis. Działają one m.in. na rzecz umacniania współpracy transgranicznej. Euroregion Nysa powstały w 1991 roku obejmuje swoim zasięgiem obszary położone na pograniczu polsko-czesko-niemieckim. Z kolei utworzony w 1996 roku euroregion Glacensis działa na pograniczu polsko-czeskim. W 2015 roku powstało również Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej „NOVUM” z siedzibą w Jeleniej Górze. Wsparcie współpracy transgranicznej (przygranicznej) w ramach Unii Europejskiej odbywa się m.in. poprzez projekty realizowane w ramach komponentu A unijnego programu Interreg. W przypadku programu Interreg pomiędzy Polską a Republiką Czeską obszar wsparcia w województwie dolnośląskim obejmuje podregion wałbrzyski i jeleniogórski oraz powiat strzeliński. W trzech dotychczasowych perspektywach finansowania (2004-2006, 2007-2013, 2014-2020) partnerzy z województwa dolnośląskiego uczestniczyli w blisko 280 projektach, których łączna wartość dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) wyniosła około 230 mln euro. Podmioty z Dolnego Śląska najczęściej angażują się we współpracę w projektach dotyczących rozwoju turystyki, poprawy dostępności komunikacyjnej oraz współpracy pomiędzy instytucjami i społecznościami³. W przypadku programu Interreg Polska-Saksonia do obszaru wsparcia programu, po polskiej stronie, należy 9 dolnośląskich powiatów z podregionu jeleniogórskiego (bolesławiecki, jaworski, karkonoski, kamiennogórski, lubański, lwówecki, zgorzelecki, złotoryjski oraz miasto Jelenia Góra) oraz powiat żarski w województwie lubuskim. W trzech dotychczasowych perspektywach finansowania UE (2004-2006, 2007-2013, 2014-2020) podmioty z Dolnego Śląska uczestniczyły w 261 projektach w ramach programu Interreg Polska-Saksonia, których łączna kwota dofinansowania z EFRR wyniosła prawie 160 mln euro (bez małych projektów realizowanych poprzez Euroregion Nysa). Do głównych obszarów tematycznych, w zakresie których podejmowana jest współpraca należą: mobilność regionalna, usługi społeczne, kultura oraz dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, edukacja i kształcenie, bezpieczeństwo, zarządzanie kryzysowe i środowisko naturalne. W głównej mierze z programu korzystają podmioty z sektora publicznego (Smolińska i in., 2020). W perspektywie finansowej 2014-2020 partnerzy

³ Ibidem.

z Dolnego Śląska uczestniczyli także w komponentach B (międzynarodowym) i C (międzyregionalnym) programu Interreg. We wspomnianych komponentach podmioty z województwa dolnośląskiego najczęściej brały udział w projektach związanych z innowacyjnością, kwestiami środowiskowymi oraz ochroną dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Obecnie trwają prace nad kolejną edycją programów Interreg Polska-Czechy i Polska-Saksonia, które będą realizowane w perspektywie finansowania 2021-2027.⁴

O intensywnych powiązaniach pomiędzy Dolnym Śląskiem i Saksonią świadczy utworzenie w Dreźnie Regionalnego Biura Województwa Dolnośląskiego. Ze względu na sytuację pandemiczną jego otwarcie w roku 2020 zostało przełożone na późniejszy termin. Jest to drugie tego typu przedstawicielstwo utworzone przez władze samorządowe województwa dolnośląskiego po przedstawicielstwie w Brukseli. We Wrocławiu od 2012 roku działa natomiast Biuro Łącznikowe Wolnego Państwa Saksonia

Położenie Dolnego Śląska wpływa zarówno na powiązania gospodarcze w skali lokalnej w pasie przygranicznych gmin oraz jest atutem w szerszej regionalnej skali przyczyniając się do lokalizacji wielu zagranicznych inwestycji na obszarze województwa dolnośląskiego. Wybrane zagadnienia związane z atrakcyjnością i konkurencyjnością gospodarczą województwa dolnośląskiego rozpatrywanych w szerszej regionalnej skali zostaną omówione w podrozdziale 4.4. Z kolei dla lokalnej przygranicznej gospodarki znaczenie mają chociażby liczne mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa m.in. handlowe i usługowe, których działalność jest w pewnym stopniu zorientowana na klientów zagranicznych, mieszkających głównie w niewielkiej odległości od granicy państwowej. Niektóre z położonych w przygranicznym pasie przedsiębiorstw podejmują także kooperację z podmiotami gospodarczymi znajdującymi się po drugiej stronie granicy.

Ważnym elementem współpracy transgranicznej jest turystyka, która ma znaczenie dla rozwoju powiązań społeczno-gospodarczych sąsiadujących ze sobą regionów. Szczególnej roli nabiera ona w przypadku województwa dolnośląskiego na pograniczu polsko-czeskim w obszarze Sudetów. Do rozwoju oferty turystycznej przyczynia się rozbudowa transgranicznych szlaków turystycznych czy organizacja wspólnych imprez kulturalnych na pograniczu, które są adresowane zarówno dla gości krajowych, jak i zagranicznych. W ramach programu Interreg V-A Republika Czeska–Polska 2014-2020 realizowano m.in. projekt flagowy pod nazwą „Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze dla rozwoju pogranicza polsko-czeskiego *Wspólne dziedzictwo*”. Istotną rolę w turystycznym potencjale Dolnego Śląska odgrywają uzdrowiska zlokalizowane w pobliżu granicy polsko-czeskiej oraz w mniejszym stopniu polsko-niemieckiej. Dzięki swojej lokalizacji i ofercie stanowią one atrakcyjną destynację również dla zagranicznych kuracjuszy. Umacnianiu powiązań turystycznych z sąsiadującymi z Dolnym Śląskiem krajami sprzyja także historia oraz wielokulturowe dziedzictwo regionu.

Wspólna granica z Czechami i Niemcami stanowi współcześnie ważny atut Dolnego Śląska. Korzyści z niej płynące mogą być rozpatrywane zarówno w skali lokalnej jak i regionalnej oraz również w ujęciu indywidualnym i zbiorowym. Zaliczyć należy do nich m.in. takie efekty jak tworzenie nowych inwestycji i przedsiębiorstw czy wzrost kooperacji dolnośląskich firm z podmiotami gospodarczymi z Czech i Niemiec. Korzyści przynosi również współpraca na poziomie instytucjonalnym i indywidualnym pomiędzy Dolnym Śląskiem a sąsiadującymi z nim regionami przyczyniając się m.in. do wzrostu kapitału społecznego w regionie.

⁴ Opracowanie na podstawie: Smolińska, A., Gajzler, J., Maszczak, J., Jankowska A. (2020). *30 lat Interreg na Dolnym Śląsku. Studia nad rozwojem Dolnego Śląska*, 62, 32-40.

Spis tabel

Mapa 1. Położenie Dolnego Śląska w Europie Środkowej.....	3
Mapa 2. Sieć osadnicza Dolnego Śląska [2019].....	6

Spis wykresów

Wykres 1 Pokrycie terenu województwa dolnośląskiego (%) [2019].	4
--	---